

Дипломатія Держави Ізраїль в країнах Латинської Америки

Доповідь присвячена проблемі сучасної дипломатичної активності Держави Ізраїль у регіоні Латинської Америки. Автор окреслює концептуальні засади офіційної дипломатії Ізраїлю, їх еволюцію у другій половині ХХ століття, а також характер сучасних змін відповідно до поточних потреб і завдань держави у регіоні.

В сучасних умовах трансформування системи міжнародних відносин не втрачає актуальності питання про місце і роль дипломатії як одного з головних інструментів вибудовування міждержавних зв'язків і реалізації зовнішньополітичних стратегій держави. На безпосередню увагу у цьому розрізі заслуговують *оперативні опції держави з розширення свого впливу як в регіональних, так і міжрегіональних проєкціях відносин*. Одним з прикладів такого впливу в контексті міжрегіональних взаємодій наразі є Держава Ізраїль та її дипломатія в країнах Латинської Америки.

Початок розвитку зв'язків Ізраїлю з країнами Латинської Америки можна віднести до часу проголошення його як самостійної держави. Вже у 1947 році Держава Ізраїль була визнана 13 з 20 тодішніх латиноамериканських країн, які проголосували на Генеральній Асамблеї ООН за створення єврейської та арабської держав на території, що підпадала під британський мандат.

За період 1950-х – 1960-х років відносини з країнами регіону були зміцнені завдяки спільним програмам, в яких Ізраїль ділився власним досвідом і навичками в таких галузях, як сільське господарство, медицина, регіональний та громадський розвиток. Тисячі латиноамериканських слухачів змогли взяти участь в ізраїльських освітніх програмах [1].

Сьогодні Ізраїль підтримує повноцінні дипломатичні відносини з усіма країнами Центральної та Південної Америки, а також державами Карибського регіону, за винятком Куби, Болівії та Венесуели. Ці відносини знаходять відображення в політичній, економічній, технічній та культурній сферах співробітництва, що охоплені низкою двосторонніх угод [2].

З іншого боку, уваги заслуговує і низка несприятливих чинників, що супроводжували на різних етапах розвиток двосторонніх відносин. До останніх віднесемо: 1) негативні наслідки зміни політичних настроїв та політичної орієнтації режимів окремих країн Латинської Америки; 2) входження окремих латиноамериканських держав до міждержавних коаліцій та груп, що орієнтувалися на підтримку Палестини; 3) запуск та поширення на території окремих латиноамериканських держав антисемітських інформаційних кампаній з боку Організації Визволення Палестини [3].

Окремою перепоною тривалий час виступала обмеженість та недосконалість дипломатичних підходів в регіоні Латинської Америки й з боку

самого Ізраїлю. Показовим, зокрема, є саме концептуальне наповнення, що визначає подальший вектор розвитку оперативних дій і заходів держави в регіоні.

Так, протягом 1950-х і 1960-х років дипломатію Держави Ізраїль можна було характеризувати здебільшого як *«закриту дипломатію»*. Процес формування зовнішньої політики Ізраїлю був обмежений з огляду на свою розробку та впровадження виключно на рівні уряду чи безпосередньо представників зовнішньополітичного відомства держави. Натомість, представники ізраїльського громадянського суспільства у цей процес не допускалися [4].

Іншою поширеною концепцією другої половини ХХ ст. була *«військова дипломатія»* як прояв доповнення військового захисту держави в умовах агресивного зовнішнього середовища. «Військова дипломатія» розглядалася фактично як діяльність із продовження війни іншими засобами. Основною метою такої дипломатії є допомога армії здобути рішучу перемогу у боротьбі із оточуючими державу ворогами. При цьому спектр можливих і визнаних засобів для досягнення кінцевої мети має другорядне значення [5].

Докорінні зміни у формуванні зовнішньополітичного курсу Ізраїлю, як і концептуального наповнення дипломатичної практики, відбулися у другій половині 1980-х років. Активізація процесів глобалізації стала життєво важливим чинником у розвитку зовнішньої політики держави в зазначений період, сприяла інтеграції політичної, військової, економічної, соціальної та культурної активностей в єдину сферу діяльності. Як наслідок, формоутворюючий склад зовнішньої політики Ізраїлю значно змінився. Впливовою у міжнародному середовищі і водночас незалежною від держави у цей час стала ізраїльська бізнес-спільнота. Більш впливовими у формуванні зовнішньої політики Ізраїлю також стали ізраїльські ЗМІ.

На цьому ґрунті нового звучання набуває практичне впровадження ізраїльської концепції *«публічної дипломатії»* (*Хасбара*) як унікального зовнішньополітичного інструменту держави у вигляді комунікативних зусиль різних соціальних та професійних груп на підвищення зовнішнього іміджу Ізраїлю, його належне визнання з боку міжнародної спільноти [6].

У нових реаліях 21 століття ізраїльські концепції «закритої», «військової» чи «публічної» дипломатії більше не виглядають як виключні чи абсолютні та вважаються переважно вже застарілими. На перший план все більше висувуються завдання пошуку якісно нових або покращених вже підтримуваних зв'язків, здатність до швидкого та ефективного поширення та утвердження бажаної інформації про державу, формування її позитивного образу та бренду у світі.

Обмеженість перерахованих вище умовних концепцій з урахуванням всіх своїх переваг у конкретному випадку та середовищі залишається перешкодою і сьогодні для довгострокового стратегічного мислення керівництва Ізраїлю. У той же час, концептуальна розробка та практична апробація глобальної стратегії захисту і просування інтересів Ізраїлю, а, головне, створення всесвітньо відомого бренду держави вимагають як

розширення варіативності шляхів і методів досягнення кінцевої мети, так і кращого промальовування можливих оперативних засобів.

Практичними кроками для виходу з такого становища сьогодні є насамперед диверсифікація Ізраїлем дипломатичних каналів у захисті власних національних інтересів у вигляді запуску допоміжних міжпарламентського, релігійного та громадського дипломатичних треків.

Канал міжпарламентської комунікації

Так, на початку лютого 2021 року Ізраїльський фонд союзників (IAF) організував віртуальну конференцію, яка збрала понад 20 іспаномовних членів фракції союзників Ізраїлю в парламентах своїх держав та була спрямована на зміцнення міжпарламентських зв'язків з Ізраїлем.

IAF координує мережу з 50 кокусів союзників Ізраїлю в парламентах по всьому світу, 11 з яких знаходяться саме в Латинській Америці. У 2021 році двадцять законодавців, які були присутні на зустрічі, прибули з не менше ніж 7 іспаномовних країн, включаючи Домініканську Республіку, Венесуелу, Уругвай, Гватемалу, Аргентину, Колумбію та Гондурас [7].

Канал регіональних релігійних рухів та угруповань

Зростаючий вплив євангельського християнського руху додатково посилив в останні роки вплив Ізраїлю в Латинській Америці, нейтралізуючи тим самим переважання в регіоні підтримки Палестини. Такі держави, як Гватемала, Бразилія та Гондурас, є державами, де євангельські церкви зараз становлять від 25 до 40 відсотків населення, та державами, хто першим присєднався до наслідування політики Д. Трампа щодо Єрусалиму. Євангельські церкви відіграють центральну роль у поширенні християнського сіонізму в регіоні Латинської Америки та стають дедалі активнішими у зовнішньополітичній сфері [8].

Неурядові організації лобістської спрямованості

Новим напрямом зовнішньополітичного впливу Ізраїлю у регіоні є вдосконалення роботи лобістських організацій. Зокрема, у травні 2021 року міністр закордонних справ Габі Ашкеназі наголосив на важливості відносин Ізраїлю з країнами Латинської Америки на тлі запуску нової лобістської групи – громадської організації ILAN, що орієнтована на розширення зв'язків з країнами Латинської Америки. Захід з урочистого відкриття роботи нової лобістської групи відбувся в Герцелії за участі Г. Ашкеназі, 15 послів і дипломатів з Латинської Америки, засновника і бізнесмена ILAN Ісаака Аса, а також глави ILAN Дова Литвинова [9]. ILAN (Israel Latin American Network), наразі визначається як неприбуткова організація, яка спрямована на зміцнення політичного діалогу, економічних зв'язків та співпраці між Ізраїлем і країнами Латинської Америки на основі просування інновацій як ключової цінності. Головні офіси організації ILAN знаходяться у Мексиці та Ізраїлі, але наступним кроком має стати відкриття штаб-квартир у Нью-Йорку, Аргентині, Уругваї та Бразилії.

Доповнення або навіть інтегрування лобістської діяльності в ізраїльську міжрегіональну дипломатію пояснюється низкою завдань тактичної та стратегічної ваги, що стоять сьогодні перед Єрусалимом, а саме:

1) *фінансово-економічними інтересами* – необхідністю розвитку торгівлі та розширення економічних зв'язків.

Країни Латинської Америки роблять регіон привабливим місцем для ізраїльських інвесторів. Наразі уряд Ізраїлю підтримує канали довгострокового інвестування в Латинській Америці, щоб скористатися цими досягненнями у майбутньому. Одна з останніх ініціатив включає в себе інвестування ізраїльського капіталу у вигляді пенсійних накопичень в регіональні інфраструктурні проекти в партнерстві з Міжамериканським банком розвитку. За допомогою відповідного фінансового інструменту уряд Ізраїлю створює також додаткові можливості для ізраїльських компаній розширити у подальшому свої операції в регіоні Латинської Америки.

2) *технологічними розрахунками* – необхідністю просування власних технологій та їх впровадження за кордоном.

Так, у Мексичі Ізраїль зміг впровадити сільськогосподарські інновації для приватного сектора. У 2018 році мексиканська промислова група Mexichem придбала 80 відсотків ізраїльської компанії Nefatim, найбільшого в світі постачальника систем крапельного зрошення. З тих пір було засновано інвестиційний центр в Ізраїлі для пошуку стартапів, які використовують технології, спрямовані на вирішення проблеми нестачі води і повеней [10].

3) *безпековими розрахунками* – необхідністю просування власного іміджу як держави-провайдера чи гаранта м'якої безпеки в сучасному світі.

Безпека є одним з провідних аспектів співпраці між Колумбією та Ізраїлем. За результатами мирної угоди 2016 року і закінчення п'ятдесятирічного конфлікту між урядом і Революційними збройними силами Колумбія стала країною з найбільшою кількістю наземних мін та потребує технічно-експертної допомоги Ізраїлю. Також Ізраїль надав Боготі радників та необхідне технічне спорядження для протистояння марксистсько-ленінському угрупованню FARC.

Іншим показовим кейсом є співробітництво у боротьбі з міжнародною злочинністю, зокрема, протидія відмиванню грошей з боку «Хезболли», яка проводить відповідні фінансові операції у районі трьох кордонів (Бразилії, Аргентини та Парагваю). Саме завдяки зусиллям ізраїльської сторони координація дій з досягнення безпеки між Аргентиною, Бразилією та Парагваєм останнім часом покращилася [11].

4) *дипломатичними інтересами* – необхідністю нейтралізувати негативні наслідки зв'язків країн Латинської Америки з Палестиною та Іраном, а також покращити у регіоні власні дипломатичні позиції.

З одного боку, Ізраїль прагне використовувати політичну кризу у Венесуелі, щоб відновити зв'язки з країною і кинути виклик пропалестинським та антиізраїльським настроям, які поширював колишній президент Уго Чавес. З іншого боку, Єрусалим вдається до прийому «дипломатичної опори» у регіоні на США. Так, дві центральноамериканські країни, Гватемала і Гондурас, що є фінансово залежні від Вашингтона і були стурбовані у свій час погрозами Д. Трампа припинити фінансову допомогу у сфері міграційної політики, розглядали Ізраїль як «дипломатичні ворота» до Білого дому. Через шість місяців після визнання Д. Трампом Єрусалиму столицею Ізраїлю

(грудень 2017 року) Гватемала стала фактично другою державою після США, яка відкрила своє посольство в Єрусалимі. У церемоніальному заході брав участь сам президент Джиммі Моралес. Зі свого боку, Гондурас у вересні 2019 року відкрив торгове представництво з дипломатичним статусом в Єрусалимі, про що президент Хуан Орландо Ернандес заявив як про перший крок у повному перенесенні посольства його держави [12].

Висновки

Підсумовуючи все вище зазначене, можемо дійти наступних висновків:

1. Потреби розширення геополітичного простору Держави Ізраїль, посилення її політичної, економічної та технологічної присутності в різних регіонах світу, зокрема і в регіоні Латинської Америки, зумовили трансформування зовнішньополітичних підходів держави, зміни у концептуальному і доктринальному наповненні її офіційної дипломатії регіонального рівня.

2. Розширення в тактичному і стратегічному плані спектру зовнішньополітичних завдань Держави Ізраїль, як і самого середовища та рівнів комунікаційних взаємодій у регіоні Латинської Америки, посприяли переходу Єрусалиму до використання на сучасному етапі практики «багаторівневої» і «багатоканалної» дипломатії.

3. Тенденція до дедалі зростаючого зосередження Держави Ізраїль у секторах фінансово-економічного та науково-технічного співробітництва з країнами Латинської Америки у практичному плані веде до часткового «перехрещування» або «зрощування» дипломатичної роботи та лобістської діяльності, актуалізуючи тим самим питання про наявність їх функціональних спільностей і відмінностей.

Список літератури

1. Israel's International Relations: Cooperation with Latin America. Jewish Virtual Library. A Project of Aice. URL: <https://www.jewishvirtuallibrary.org/israel-s-cooperation-with-latin-america> (дата звернення: 12.09.2022).

2. ISRAEL AMONG THE NATIONS: Latin America. Israel Ministry of Foreign Affairs. 22.08.2021. URL: <https://www.gov.il/en/departments/general/israel-among-the-nations-latin-america> (дата звернення: 12.09.2022).

3. Arie M. Kacowicz, Exequiel Lacovsky, Daniel F. Wajner. Israel-Latin America relations: What has changed in the past decade and why? In: Gardini, G.L. (Ed.). *External Powers in Latin America: Geopolitics between Neo-extractivism and South-South Cooperation* (1st ed.). Routledge, 2021. P. 153–167.

4. Aran A. Israeli Foreign Policy in Historical Perspective: State, Ethno-nationalism, Globalisation. In: Jones C. and Petersen T.T. (Eds.). *Israel's Clandestine Diplomacies*. London/New York: Hurst/Oxford University Press, 2013. P. 13–30.

5. Reuven Ben-Shalom. The Case for Military Diplomacy. The Jerusalem Strategic Tribune. October 2021. URL: <https://jstribune.com/israel-military-diplomacy/> (дата звернення: 12.09.2022).
6. Cummings Jonathan. Israel's Public Diplomacy: The Problems of Hasbara, 1966-1975. London: Rowman & Littlefield Publishers, 2016. 203 p.
7. Sarah Chemla. Latin American supporters of Israel gather for virtual conference. *The Jerusalem Post*. February 10, 2021. URL: <https://www.jpost.com/diaspora/israel-allies-caucuses-in-latin-america-gather-for-a-virtual-conference-658523> (дата звернення: 12.09.2022).
8. Carlos Malamud. The political expansion of evangelical churches in Latin America. Elcano Royal Institute. 12 December 2018. URL: <https://www.realinstitutoelcano.org/en/analyses/the-political-expansion-of-evangelical-churches-in-latin-america/> (дата звернення: 12.09.2022).
9. Israel-Latin America lobby group launches to expand diplomatic ties. *JERUSALEM POST STAFF*. May 31, 2021. URL: <https://www.jpost.com/israel-news/israel-latin-america-lobby-group-launches-to-expand-diplomatic-ties-669749> (дата звернення: 12.09.2022).
10. Tova Cohen. Mexichem launches Israel tech hub, building on Netafim deal. *Reuters*. November 28, 2018. URL: <https://www.reuters.com/article/us-mexichem-netafim-interview/mexichem-launches-israel-tech-hub-building-on-netafim-deal-idUSKCN1NX1CO> (дата звернення: 12.09.2022).
11. Kohan Arianna. Q&A with Ilan Sztulman, Israel's Ambassador to Argentina. The Wilson Center. April 19, 2019. URL: <https://www.wilsoncenter.org/article/qa-ilan-sztulman-israels-ambassador-to-argentina> (дата звернення: 12.09.2022).
12. Charlie Hoyle. Faith and foreign policy: Inside Israel's battle for influence in Latin America. *The New Arab*. 20 December, 2019. URL: <https://english.alaraby.co.uk/analysis/inside-israels-battle-influence-latin-america> (дата звернення: 12.09.2022).